

en omdat velen moeite hebben met de uitvoering van de vage, gecompliceerde belastingwetgeving, maar vooral omdat de huidige ontwikkeling laat zien dat het persoonlijk facet bij de belastingheffing verdwijnt.^{940 941} Dat is, zoals reeds gezegd, onder andere een gevolg van het accent dat ligt op het verbeteren van de effectiviteit en doelmatigheid bij belastingen; met name van het automatiseren van het primaire proces van de belastingheffing.^{942 943 944} Een belangrijke kostenpost bij belastingheffing vormt het aantal belastingambtenaren dat bij belastingheffing is betrokken.⁹⁴⁵ Het ligt derhalve in het verlengde van de automatisering het aantal ambtenaren te verminderen; de vrijgekomen arbeidstijd wordt helaas niet gebruikt voor meer en ander contact met belastingbetalers.⁹⁴⁶

Van het verdwijnen van het persoonlijk facet bij de belastingheffing dreigt met name de belastingbetaler de dupe te worden die niet in staat is om voor zijn belangen op te komen. Hij dreigt vermalen te worden door de vervreemding en verzakelijking van het belastingrecht als sociale institutie. Habermas verbindt aan de beleidsinstrumentele functie van het (belasting) recht het risico, dat dit recht te ver verwijderd raakt van de ethische dimensie, waardoor het recht als juridische institutie desintegreert en als sociale institutie tot verzakelijking en vervreemding leidt.⁹⁴⁷

Er wordt bijvoorbeeld van de belastingbetaler verwacht dat hij inzicht heeft in de geautomatiseerde gegevensverwerking. Dat houdt onder andere in, dat hij de via automatisering opgelegde ambtshalve aanslagen op juistheid kan controleren en zonodig stappen daartegen onderneemt. Hij moet ook kunnen nagaan hoe betalingen van belastingen en verrekeningen administratief worden verwerkt.⁹⁴⁸ Kan hij dat niet en wordt hij niet geholpen, dan kan dat leiden tot een onrechtvaardige belastingheffing, doordat belastingaanslagen worden opgelegd die de aansluiting met de materiële belastingwetgeving geheel of gedeeltelijk missen.

Een ander probleem is dat iedere belastingbetaler, ook de goedwillende maar ondeskundige belastingbetaler, te maken krijgt met een overheid die zich genoodzaakt ziet strenge maatregelen te nemen tegen het verschijnsel fraude.⁹⁴⁹ In het jaarverslag van de belastingdienst 1993 staat daaromtrent: "Binnen de Belastingdienst zelf is de intensivering van de fraudebestrijding neergelegd in het Fraudeplan 1992. In dit

⁹⁴⁰ Vergelijk bijlage 2.

⁹⁴¹ Beheersverslag Belastingdienst 1994[70]: "De Belastingdienst meldt fraudegevoelige of moeilijk uitvoerbare wetgeving aan de wetgevende directies." (blz.24)

⁹⁴² Beheersverslag Belastingdienst 1994[70]: "De Miljoenennota 1995 legt een belangrijk accent op het verbeteren van (het inzicht in) de effectiviteit en doelmatigheid van de beleidsuitvoering door diensten binnen de Rijksoverheid." (blz.7)

⁹⁴³ Beheersverslag Belastingdienst 1993[9, blz.3]. Dat is het proces van gegevensverwerking.

⁹⁴⁴ Zie hoofdstuk 2.7.

⁹⁴⁵ Zie hoofdstuk 2.2.5; de vierde stelregel van Adam Smith.

⁹⁴⁶ Beheersverslag Belastingdienst 1994[70]: "Voor de meeste middelen zijn de uitvoeringskosten in 1994 gedaald." (blz.9)

⁹⁴⁷ H.D. Stout[2, blz. 12,228].

⁹⁴⁸ Zie artikel 24 IW 1990.

⁹⁴⁹ Jaarverslag Belastingdienst 1993[6, blz.35e.v.].